

Klangfugl – kunst for de mindste

Kunstoplevelser for de mindste
Af Ellen Os

Er børn under tre år i stand til at have glæde af kunstoplevelser? Ja, mener Norsk Kulturråd, som har bevilget 1.382.000 kr. til kunstnere, som gennem det treårige projekt "KLANGFUGL" – kunst for de mindste, skal skabe og præsentere kunst for børn under tre år.

Efter en ansøgning i efteråret blev 16 projekter plukket ud blandt 72 ansøgere. Dette indikerer, at interessen blandt kunstnere for at formidle kunst til nye målgrupper er stor. De udvalgte projekter spænder over et rigt udvalg af kunstformer som billedkunst, teater, dans, musik og flere af projekterne er tværkunstneriske. I udvælgelsen blev der lagt på kunstnerisk kvalitet og tilpasning til målgruppen, lige såvel som der blev taget hensyn til variation, når det gjaldt indhold og geografisk spredning. De 16 udvalgte projekter skal præsentere deres arbejder for børn i løbet af de næste to år. Dette indebærer, at der vil blive arrangeret udstillinger og forestillinger for små børn. Nogle af projekterne vil knytte sig til grupper af børn enten i eller udenfor børnehaver, mens andre projekter vil være åbne.

Målsætninger

Målsætningen for KLANGFUGL er i første omgang at give børn muligheder for at møde og opleve kunst. Eftersom de mindste børn i ringe grad har haft adgang til kunstens arenaer, er erfaringerne med kunstformidling til små børn meget begrænsede. En vigtig del af projektet vil derfor være at samle erfaringer med at skabe og formidle kunst for børn under tre år.

KLANGFUGL bygger på et syn, som ser små børn som hele og fuldgældige mennesker, som er i stand til at tage del i kunstoplevelser. Børn ses allerede fra fødslen som nysgerrige og aktive individer, som med stor interesse udforsker deres omgivelser. De er i stand til at modtage og bearbejde indtryk fra den verden, de er en del af samtidig med, at de er aktive bidragsydere. Gensidigheden kommer særligt til udtryk gennem børns evne til at tage del i mellem menneskelige relationer.

Det treårige projekt bygger på erfaringer fra forprojektet "KLANGFULG – kulturformidling for de mindste", som blev gennemført i 1998-99. Forprojektet bestod af fem delprojekter, hvor fem kunstnere, som repræsenterede dans, skulptur, traditionel norsk musik, afrikansk musik og teater, præsenterede deres kunst for målgruppen. Børnene, der deltog, var i alderen 7 måneder til ca. 3 år.

Ikke et læringsprojekt

Ofte, når der tales om kunst for børn og unge, ser man, at kunsten skal tjene andre formål end sig selv. Kunsten bruges i bestemte læringssammenhænge. Enten skal børn lære noget om et tema, eller også skal de lære om kunst sådan, at de senere i livet kan optræde som kunstkere eller kunstudøvere. Dette kan medføre, at kunst i høj grad reduceres til et redskab, og at den kunst, som ses som værdifuld, er kunst, som er i stand til at realisere snævre læringsmål. "KLANGFUGL" er ikke sådan et læringsprojekt. Fokus for "KLANGFUGL" er de oplevelser, børnene har i øjeblikket og mødet mellem kunst/kunstnere og børn. Selvfølgelig vil børn altid lære noget af det, de oplever og de erfaringer, de gør, men det kan være at børn oplever og lærer noget andet, end det vi har planlagt. Kunstoplevelser kan på mange måder sammenlignes med oplevelser, børn får ved leg. Det er svært at beskrive på forhånd. Inden for pædagogikken er der en klar forståelse af, at leg er vigtig for børn, og at børn gennem legen vil tilegne sig viden, færdigheder og holdninger, som er nødvendige i livet. Men hvis voksne udelukkende bruger legen som et instrument til at opnå sine egne målsætninger, ser vi ofte, at børns leg bliver flad og kedelig og mister sin spontanitet og vitalitet.

Hvad er kunst for små børn?

Det er lige så svært at give en præcis definition af, hvad der kan være kunst for små børn, som det er at give en præcis definition på, hvad der er kunst for voksne. Endnu sværere bliver det, hvis man forsøger at give en kvalitetsvurdering af kunsten. En intention i "KLANGFUGL"-projektet er at vise, at der findes en mangfoldighed af muligheder, når det gælder kunstformidling til de mindste. Eftersom vi ved, at små børn såvel som voksne kan reagere forskelligt på samme oplevelse, er det vigtigt at varetage mangfoldigheden, både når det gælder form og indhold, sådan at kunsttilbudet ikke bare imødekommer en lille gruppe børn (og deres ledsagere).

Men på den anden side er der en del kvaliteter ved kunstformidlingen, som må være til stede for at vække børnenes interesse og nysgerrighed. Erfaringer fra forprojektet tyder på, at kommunikationen mellem kunstnere og børn synes at være væsentlig. For at opnå kontakt må den voksne tilpasse sig børnenes forudsætninger, blandt andet når det gælder timing, tempo, rytme og kompleksitet. Der findes imidlertid ingen enkle teknikker for, hvordan man kan få kontakt med små børn. Det, som synes væsentligt, er, at kunstnere er i stand til at gå ind i reelle dialoger med børnene.

Indholdet må også tilpasses børnenes forudsætninger og interessefelter. Her findes også en mangfoldighed af muligheder. For eksempel synes både genkendelse, overraskelse, gentagelse og variation at vække små børns interesse. Voksne har som regel en forestilling om, at små børn kun er i stand til at forholde sig til det enkle, det søde og det morsomme. Overforenkling kan være en fare, når man skal skabe og præsentere kunst for børn under tre år. Imidlertid ser det ud til, at børn tidligt i livet er i stand til at genkende og

udtrykke en række følelser, og kunst for små børn bør derfor også kunne spille på et stort register af hændelser og følelser.

Små børn som publikum

Formidling til små børn indebærer nogle specielle udfordringer, eftersom de små børn mangler de konventioner, som et voksent publikum har tilegnet sig. De giver spontane udtryk for deres interesse eller deres mangel på samme. Små børn bliver desuden ofte set som flygtige og ukoncentrerede, og før gennemførslen af forprojektet var der derfor knyttet stor spænding til børnenes reaktioner. Erfaringerne var, at børnene viste høj grad af koncentration. Koncentrationen kom imidlertid til udtryk på forskellige måder. Nogle børn sad helt stille og fulgte med i, hvad der skete, mens andre gav motoriske og lydmæssige udtryk for deres engagement.

Udfordringen for kunstnere er, at engagementet kan medføre at børnene kommer med bidrag og måske involverer sig på måder, man ikke havde forventet. En grundlæggende forudsætning for "KLANGFUGL" er, at de kunstnere, som deltager, skal være i stand til at møde børnenes reaktioner. Det er ikke en målsætning, at børnene skal disciplineres til at sidde stille eller undersøge en udstilling på en bestemt måde. Dette betyder ikke, at børnene nødvendigvis skal overtage "scenen". Graden af deltagelse vil kunne variere fra projekt til projekt, og det er vigtigt, at kunstnerne er i stand til også at holde fast ved sine intentioner, som selvfølgelig kan ændres og udvikles i samspil med børnene. Hvis ikke, vil situationen gå fra at være kunstformidling til at blive noget andet. Kunstformidling til små børn handler altså om en balancegang mellem at give plads for børnenes bidrag samtidig med, at man holder fast ved egne intentioner.